

תורה ומידות טובות

פרשת שמות | עלון מספר 212 | כניסת שבת: 16:37 (לנוהגים 40 דק' 16:17) יציאת שבת: גאונים: 17:29 ר"ת: 18:02

אורחות חיים

בהיות הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל רב חדש בעיירת ציטביאן (מחוז פולין), פנה אליו יהודי וסיפר לו לפי תומו, כי פקיד הדואר הנכרי החזיר לו בטעות עודף משטר של 100 ל"ט, בעוד שלמעשה שילם בשטר של 10 ל"ט. הכריע רבי יעקב שעליו להשיב את הכסף.

חלפו מספר שבועות. רבי יעקב נכנס לבית הדואר כדי לרכוש בולים. הוא הבחין שהפקיד מסר לו בולים במספר רב מכפי שהתכוון, וערכם עלה על הסכום ששילם.

רבי יעקב שמח על ההזדמנות שנקרתה לידו לקיים מעשה שיש בו קידוש השם (כמבואר בשו"ע חו"מ רסו-א) והשיב מיד את הבולים המיותרים.

החיוך שהופיע על פניו של הפקיד לימד על כך כי עשה את מעשהו בכוונה תחילה, כדי לוודא אם היהודי הוא שהחזיר את הכסף היה סתם "אויל הגון", או שנהג בהתאם להוראתו של הרב החדש...

לאחר שנים רבות, סיפר לו ניצול שואה מציטביאן, כי אותו פקיד דואר היה בין התושבים המקומיים הבודדים שניאותו להסתיר יהודים בביתם.

רבי יעקב היה משוכנע, שבזכות העובדה שנהג כלפיו ביושר, החליט אותו גוי לסייע בהצלת יהודים. (מתוך "במחלצת")

מענייני הפרשה

מאת הגאון הגדול אב"ד בדי"צ זרע אמת ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

ברית בין הבתרים (נללאת טו, יג): "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", א"כ איך יצאו ישראל ממצרים קודם הזמן, ולא היו שם אלא רד"ו שנים? ותרצו על פי מה שאמרו חז"ל במסכת יבמות (מו), הקדש מפקיע מידי שעבוד. וכיון שלעם ישראל יש דין הקדש, וכמו שנאמר (ימיה ב, ג): "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", לכן אפילו שהיו משועבדים לפרעה במצרים ארבע מאות שנה, יצאו קודם הזמן, כדין הקדש שמפקיע מידי שעבוד.

ועל פי זה פירשו את הפסוק (נמלכ טו, מ-מא): "והייתם קדשים לאלקים וכו', אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" שכיון שמטעם הקדש יצאו קודם הזמן הקצוב, לכן מהראוי שתמיד יהיו קדושים. וכן עפ"י יש לפרש את הפסוק (תהילים קיד, א): "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז" דלכאורה קשה, איך יצאו ישראל ממצרים קודם הזמן הקצוב, ועל זה אמר "היתה יהודה לקדשו", כדין הקדש שמפקיע מידי שעבוד וכו"ל. ולכאורה קשה, והרי שעבוד מצרים היה קודם מתן תורה, א"כ במה השתנו ישראל להיות דינם כהקדש, שמפקיע מידי שעבוד? אלא מסבירים המפרשים על פי דברי המדרש (שבת י: ב"ל טז. הניילו צטור א"ח סי רפא), שמשה רבינו ביקש מפרעה שישבתו ביום השבת. וכשנתן הקב"ה את יום השבת, שמח משה. ולכן אנו אומרים בתפילת שבת, ישמח משה במתנת חלקו. ועל ידי ששמרו את השבת גם במצרים, זכו עם ישראל שנקראו קדש. וכמו שנאמר (שמות לא, יד): "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם", וכן נאמר על השבת (סס פסוק יג): "לדעת כי אני ה' מקדשכם". ולכן על ידי מצות שבת נתעלו להיות דינם כהקדש, ויצאו משעבודם עוד קודם הזמן הקצוב.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וא, א. הקשה רש"י, מדוע חזרה התורה ומנאתן, הרי כבר התורה מנאתן בפרשת ויגש (נללאת מו, ט): ואלה שמות בני ישראל וגו'? ותרץ רש"י, שאעפ"י שמנאן בחייהם מנאן במיתתן, להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים.

עוד הסבירו המפרשים, שבאה התורה ללמדנו, שגם כשהיו עובדים לא התערבו בהם, ולא למדו ממעשיהם, עד מיתתם. וזוהי כונת התורה, "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", שהיו כמו בעת בואם למצרים, ולכן מנאתן התורה במיתתם, להודיע חיבתם, שהיו במיתתן כמו שמנאתן בחייהם כשבאו לשם, שהיתה יציאתם מן העולם, כביאתם למצרים. וזהו שנאמר (א, ה): "ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש", ולא כתוב נפשות, וכמו שפירש רש"י (נללאת מו, טו) כי בעשו כתיב נפשות לשון רבים, כיון שעבדו לאלהות הרבה, וביעקב כתוב נפש, כיון שהיו עובדים לאלוה אחד. וגם כאן באה התורה לומר לנו, ויהי כל יוצאי ירך יעקב שבעים נפש, שאפילו שהיו שבעים, היו כולם כגוף אחד, ועובדים לאלוה אחד, ונשארו בצדקתם. וכן פירש רש"י על הפסוק (א, ה): "ויוסף היה במצרים", והלא הוא ובניו בכלל שבעים, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים, אלא שבאה התורה לומר לנו, שאעפ"י שיוסף היה במצרים, בעיר הטומאה, והיה מלך, בכל זאת נשאר בצדקו.

עוד הסבירו המפרשים, שכשיוסף השגיח על בני ישראל בתקיפות, ויראתו היתה על פניהם, לא השחיתו את דרכם ולא למדו ממעשה המצרים. וזו היא כונת הפסוק: "ויוסף היה במצרים", ולכן עמדו בצדקתם, בזכות יוסף.

ועפ"י הסבירו את ההבטחה שהבטיחו הקב"ה ליעקב (נללאת מו, ז): "ויוסף ישית ידו על עיניך", כי כל זמן שיעקב אבינו היה חי, היה הוא משגיח על בניו, והיתה מספקת השגחה כל שהיא, אבל לאחר פטירת יעקב אבינו, היה צריך שיוסף בכוחו ובידו התקיפה יעבב אותם מלהתערב במצרים. וזוהי כונת הכתוב, "ויוסף ישית ידו" דהיינו את כוחו ויראתו, "על עיניך", כלומר במקום עיניך, שהיית אתה משגיח עליהם. מכאן אנו לומדים על כוחו הגדול של יעקב אבינו, איזה כח השפעה עצום היה בו, עד שבהסתכלות כל שהיא כבר היו פוחדים ויראים מפניו. אבל יוסף, היה צריך לנהוג ביד תקיפה, ורק אז יכל להשפיע עליהם, שיחזיקו ביראת ה' הטהורה.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו וא, א. כתב בעל הטורים, בני ישראל הבאים מצרימה סופי תיבות "מילה". את' יעקב' איש', סופי תיבות "שבת". לומר לך, שבשביל שבת ומילה שממרו במצרים, נגאלו. וצריכים להבין, מדוע דוקא שתי מצות הללו שבת ומילה גרמו להביא את הגאולה? אלא, דהנה ידוע שהקשו הראשונים, הרי הקב"ה אמר לאברהם אבינו בגזירת

אנו מתעתדים להוציא לאור ספר שו"ת נפלא של מורנו הרב

הגאון הגדול ר' יעקב נסים עטייה שליט"א

לכל המעוניין לסייע ולהקדיש להצלחה רפואה ולהבדיל לע"נ נא ליצור קשר בטלפון: 054-8416719

דעת גדולי רבותינו

אתה מבין מה

הרגשתי? אמר לי הרב וליס, "עבודה של שלוש שנים הלכה לפח! הייתי בטוח לגמרי שהם יתקשרו להגיד לי לא לבוא לשיעור בשבוע שלאחר מכן, הם לא התקשרו אז באתי. חשבתי, מי כבר יבוא? אולי שניים שלושה אנשים? לא, הכל כרגיל. הוא מסר את השיעור, ועבר בשלום. אחרי השיעור החליט הרב וליס לעשות ביקורת נזקים. הוא בקש לדעת: "נו, מה אתם אומרים? איך היה הסיור?" התברר שהם היו מרוצים מאוד."

וממה הכי נהניתם? "הרב הצדיק הזה, שהבאת אותנו אליו – מזה הכי נהנינו." "מזה נהניתם? ואני פחדתי ש---זאת אומרת, ממה, בדיוק, נהניתם בביקור אצל הרב?" תשמע, הבנו שהבאת אותנו לרב גדול. ראינו את הבית שלו, ואז הבנו עוד קצת. ראינו אותו – הבנו עוד קצת. כשיצאנו מהבית שלו, כולנו בדקנו באתרים לראות מי זה האיש הזה, ואז הבנו שמדובר באחד מגדולי הרבנים. אבל נהנינו במיוחד מדבר אחד – הוא לא ניסה להתחנף. הוא אמר לנו את האמת בפנים, ואנחנו נהנינו מזה מאוד. בן אדם ממרומי גילו לא מנסה לחייך אליך, לא מנסה לקנות אותך, אומר לך את האמת בפנים."

בזה לא נגמר הסיפור. הם דווקא כן רצו לקבל ברכה מהרב הצדיק הזה, ומאחר שהבינו שכל זמן שהם לא שומרים שבת, לא יוכלו לקבל ממנו ברכה, הם התחילו להתקדם בשמירת השבת. אתה מבין מה קורה פה?" אמר הרב וליס, "אתה עושה מאמצים, ונראה לך שהכל היה לריק וייד לטמיון, ובסוף מתברר שהאמת בדיוק הפוכה!" מי גרם להם לחזור בתשובה? הקב"ה. ואנו צריכים לעשות רק את ההשתדלות המותרת! (ממוך לוקט טוב – מטכס)

מהמהות האמיתית. הוא תכנן תוכנית מסודרת, ובאמת לקח אותם לבתי כנסת וישיבות. לקראת סוף הסיור הם הגיעו לביתו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, וזאת הייתה אטרקציה. הם נדהמו לראות שאפשר לגור בבית כזה פשוט ודל. לא רק שלא היה סיד על קירות הסלון, אפילו טיח כבר לא היה.

הם נכנסו לחדרו של הרב, והרב וליס הציג אותם: "הרב, הם מקיבוץ בצפון, והם רוצים שהרב ידבר איתם." הרב שטיינמן ישב על המיטה. זאת הייתה מיטת סוכנות, כשרצה להישען שמו לו כיסא מאחור. רק לראות את זה, זה היה בשבילם סוף העולם. שוק תרבותי ממש.

הרב שטיינמן דיבר, אבל כל מה שאמר היה בהברה חצי אשכנזית, כך שהרב וליס עצמו בקושי הבין, והקיבוצניקים לא הבינו אף מילה. אחרי עשר דקות נגמרה הדרשה, ואז אמר הרב וליס: "הם רוצים שהרב יברך אותם." הרב שטיינמן שתק. הרב וליס חזר שוב על הבקשה: "הרב, אם אפשר לברך אותם." הרב שטיינמן אומר לו בנוכחותם – והפעם בעברית צחה להפליא, באופן ברור לחלוטין ובלי הברה אשכנזית: "אני לא נותן ברכה לרשעים." "לא", נזעק הרב וליס, "הרב, הם לא רשעים, פעם בשבוע הם לומדים תורה." אך הרב שטיינמן נותר איתן בסירובו.

"הם שומרים שבת? לא. וחופץ מזה, אני עוד זוכר שירדנו מהאוניה כשבאנו מבריסק, ואנשים מהקיבוצים באו כדי לחלן את האנשים. אתה אומר לי לא רשעים? הם רשעים, אני לא מברך אותם." "לא עזר שום דבר, יצאו החוצה".

סיפור רבי שלמה לוינשטיין: הרב ישי וליס, מרצה בכיר ב"ערכים", סיפור מעניין מאוד. כדי להבין את הסיפור צריך להקדים הקדמה קצרה: כולנו יודעים, שיש בארץ כמה אתרי תיירות עיקריים, אך להווי ידוע כי ישנה עיר נוספת שהפכה לעיר תיירות – בני ברק. בכל ליל שיש מגיעות לבני ברק קבוצות של תיירים, לא מחוץ לארץ, אלא תיירים מתל אביב. המרחק המנטאלי בין תל אביב לבני ברק נעשה כל כך גדול, שתושבי תל אביב באים לחזות ביצורים השונים מהם כל כך, והמוזרים בעיניהם כל כך, כאילו שאנו איזה שבט הזוי באפריקה...

בכל ליל שיש אתה רואה קבוצות שלמות שמגיעות עם מדריכים. למדריך יש רמקול, והוא מדריך אותם – פה הכניסה לבני ברק, פה בית הכנסת הזה, זאת ההיסטוריה, וככה נראים הילדים... ממש תיירות לכל דבר ועניין. כמובן, הם הולכים לקנות טשולנט וחלות של ויז'ניץ. לרב ישי וליס היה שיעור קבוע באיזשהו קיבוץ. במשך שלוש שנים הוא ישב עם החברה שם, שבוע אחר שבוע במסירות גדולה...

יום אחד, החבר'ה האלה מהקיבוץ אמרו לרב וליס: "הרב, גם אנחנו רוצים לעשות את הסיור המפורסם בבני ברק. קח אותנו, ואתה תהיה המדריך." "אני אחשוב על זה", הוא אמר, ובאמת חשב לא מעט. הוא ידע שיש לו אפשרות לקחת אותם לסיבוב הרבה יותר משמעותי מהסיבוב של איזקוביץ' וקוגל. הוא יכול להכיר להם ישיבות, להראות להם קצת

סיפור לשבת - המלוה הגוי שאל ברטט זהו הספר של אדוננו דאוד...!?

טיבו של הספר אשר ידך? הקשה המלוה. "זה ספר תהלים שחיברו דוד המלך עליו השלום, ובו אנחנו קוראים בוקר, צהריים וערב, כדי שדוד המלך יבוא לעזרתנו כל עת צרה ומצוקה", השיב הרב הסוחר.

המלוה הגוי ביקש כי יחזור שוב על דבריו ולהסבירם היטב, וכך עשה הרב הסוחר. אז נאחז המלוה הגוי ברטט ועדה, יראה ופחד. "אני משיבך בא-לוקים שתגיד לי, האם באמת זהו הספר 'זבור' של אדונינו דאוד? האם אין אתה משטה בי?!" שאל המלוה הגוי ברוב אימה. הרב הסוחר השיב בחיוב.

ניגש המלוה הגוי אל הרב הסוחר שהיה על סוסו, אחז בשתי רגליו והחל לנשקו מכף רגל ועד ראש, ותוך שהוא בוכה ומתייפח אמר: "אנא סלח לי לאשר רציתי לעולל לך, חטאתי לא-לוקים ולבני דאוד, אנא בקש עלי רחמים וסליחות!" לאחר שנגרע, סיפור המלוה הגוי לרב הסוחר כי זמם לרצוח אותו בידיה בגבו, לקבור אותו במדבר זה, לקחת את כל מיטלטליו ולשוב לביתו.

"אוי לי אילו הייתי עושה זאת, שהרי אנחנו דאודים מאמינים אך ורק בדוד המלך, אנשים אחרים אנחנו ואין הייתי חוטא לא-לקים ורוצח את אחי למען בצע כסף?!" חייב הרב הסוחר את מלווהו והבטיח לו כי יתפלל בעבורו שעוונו יכופר, והמשיך באמירת

המשיך וליסוע בשבת ועל כן תמשיך השיירה במסעה והוא ישתדל למוצאם שוב עם צאת השבת.

את השבת עשה הרב הסוחר אצל ידיד משפחתו שמצא באותו הכפר. ועם צאת השבת הפקיד ידיד המשפחה את הרב הסוחר בידי גוי מגודל בעל שפם עבה שהיה חמוש מכף רגל ועד ראש. "זהו האדון שעליך ללוות עד מקום הימצא השיירה ותדאג שלא יאונה לו כל רע" אמר ידיד המשפחה לגוי המגודל והמשופם והבטיח לו תוספת-שכר עם סיום המשימה.

עם עלות השחר יצאו השניים אל הדרך המסוכנת. לאחר שהחלו מתרחקים מהכפר, חש הרב הסוחר כי מלווהו החל להאט את מהירות סוסו והשתדל להימצא כל הזמן מאחוריו. הרב הסוחר החל לרעוד מפחד במדבר השומם, ועל כן תחב ידו בכיסו והוציא משם את הקמיע שקיבל חמש שנים קודם לכן, מהבן איש חי. היה זה ספר קטן. ספר תהלים. החל הרב הסוחר לקרוא בו בלחש כמה מזמורים, וכשהגיע לפסוק 'ה' רועי לא אחסר' שמע את שעטת סוסו של הגוי, שהתקרב אליו בדהרה ופקד עליו לעצור.

"אמור לי מיד מה אתה מחזיק בידך?!" ציווה עליו המלוה הגוי. "אני מתפלל בספר זה", ענה הרב הסוחר. "למי אתה מתפלל ומה

פעם אחת ביקר את הבן איש חי זיע"א, הרב השוחט משה בר-אמון זיע"א, עת קיבל את סמיכתו כרב ושוחט בבגדאד. הרב השוחט חש בקדושתו של הבן איש חי וקיבל יראת שמיים גדולה רק מראייתו. לאחר שנישק ידיו, ביקש הרב השוחט כי יברכהו שישבו לביתו בשלום מסכנת הדרכים, שאימה אז על כל עוברי אורח.

קודם שנענה הבן איש חי לבקשת הברכה, פתח את המגירה שהייתה לידו והוציא ממנה ספר קטן שאותו מסר בידי אורחו, באמרו לו: "קבל ספר קטן זה במתנה ממני והוא יגן עליך וישמרך בכל דרכיך". ואחר שנישק הרב השוחט שוב את ידי אורחו, בירך הבן איש חי את אורחו תחת ידי קודשו בברכת כהנים. פנה הרב השוחט לדרכו, ובסיעתא דשמיא הגיע חזרה לביתו בשלום.

לאחר חמש שנים, נעשה הרב השוחט לסוחר, ובאחד הימים אף נאלץ לשוב לבגדאד בשירת ישמעאלים, במסע של כעשרה ימים. במהלך המסע, נקרו לקראת שבת לכפר כורדים, בו שכנו גם כמה יהודים, וכן 'דאודים', אשר מאמינים הינם בספר התהלים ובדוד המלך. פנה הרב הסוחר אל ראש השיירה ואמר לו כי אין הוא מוכן

מעיוני המשפט

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

האם ישנה תקנת השבים בקרקע וכדומה?!

לעיל סי' קמ"ג סעיף ז' ס"ק ז' ומסיים דצ"ע ע"ש. ועיין בספר שער משפט וסק"ל שכתב דנ"ל דהאי דינא תליא בפלוגתא שהביא הרמ"א בסימן רע"ד במי שהיה לו נחיל של דבורים ויצאו וישבו על אילן חברו, אי יכול לקוץ הענף כו', וכן בשנים שהיו באים בדרך זה בחבית של יין וזה בכד של דבש ונסדק הכד של דבש, אי בעל היין חייב לשפוך את יינו כדי להציל דבש של חברו וישלם לו דמי היין מפני השבת אבידה כמבואר בסימן רס"ד סעיף ה' בהגה כו' ע"ש, עכ"ל השע"ת:

והטעם שאין תקנת השבים בקרקע, משום דקרקע אינה נגזלת, ותקנת השבים היא דוקא היכא שיש לגזלן קנין גזילה, משא"כ קרקע ברשות מרא קאי, ומוכח כן מדברי ר' אליעזר (סוכה לא). שפוסל לסכך ברה"ר משום דלא הוי סוכה שלו ואם היתה תקנת השבים גם בקרקע היתה הסוכה שלו.

אמנם עיין בשפת אמת שם בסוגיא שהעיר על הוכחה זו עיי"ש. והנה כוונת הסמ"ע מדוע לא עשו תקנת השבים בקרקע כוונתו דלא מבעיא לגזלן שבא לעשות תשובה דיש עליו לסתור ולהחזיר את הקרקע לבעלים, אלא אפילו אדם אחר שקנה מהגזלן ג"כ צריך לסתור משום שהיה לו לדעת ולחקור לפני שיקנה דירה במקום זה, אם זה מחמת המחיר ואם זה מחמת השטר והעדים. ומה שהגיה הבאה"ט בדברי הסמ"ע דלא היה לו לקנותו גם בנתיבות המשפט הגיה כן.

והנה דברי המבי"ט שכתבתי לעיל והביאו המשנה למלך (פ"ז מהלכות גניבה הלכה י"א) וכתב על דבריו "ואין נראים לי דבריו כלל". ולא הביא שום ראיה מה הטעם שלא נראו לו דבריו. וכפי הנראה שהרב הסתמך ע"ד הרשב"א ורבנו ירוחם ומרן הב"י, דס"ל שבקרקע ליכא תקנת השבים, ולא חילקו בין שוגג למזיד. ומשמע מדבריהם שגם בשוגג לא שייך תקנת השבים. כך נראה כוונתו של המל"מ לדחות דברי המבי"ט.

והנה יש נפק"מ בין המבי"ט לדברי המל"מ, מה הדין אם הבעלים הקדיש את הקרקע הגזולה, שלדעת המבי"ט אין הבעלים יכולים להקדישה ולדעת המל"מ יכולים להקדישה.

ובאופן שגזל מגוי קרקע ובנה בניינים האם יצטרך ג"כ להרוס ולהחזיר את הקרקע, או נאמר שבגוי יש גזילת קרקע ויחזיר לו את הדמים. הנה מדברי המאירי (תענית טז: ד"ה זקן) מבואר שתקנת מריש נאמרה גם בגזל הגוי. ועיין בשו"ת אבני מילואים (סי' ט') שמשמע שבגוי יש גזילת קרקע. עיי"ש.

היוצא מכל האמור לעיל להלכה: אדם שגזל קרקע מחבירו ובנה עליה חדר או מרפסת וכדומה, אין בזה דין 'תקנת השבים', וחייב להרוס את הדירה והמרפסת ולהחזיר את הקרקע לבעלים, שלא נאמרה תקנת השבים אלא במטלטלין ולא בקרקעות וכפי הטעמים שהסברנו. ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכי"ר.

לעיל בסימן ש"ס סעיף ב', עכ"ל: וכ"כ רבנו ירוחם (חלק מישרים תניז לא חלק ו) והוב"ד בב"י, וכ"כ הגאונים.

ופסק הרמ"א (ח"מ סי' ש"ס ס"א) וז"ל: הגה: גזל קרקע ובנה עליה בניינים גדולים, צריך לסתור הכל ולהשיב קרקע לבעלים, דלא עשו תקנת השבים בקרקע (וי ירוחם נל"א ח"ו), עכ"ל.

וכתב הסמ"ע (ח"מ סימן ש"ס סק"ו) וז"ל: דלא עשו תקנת השבים בקרקע. דכיון דהוא דבר קבוע ועומד הו"ל למידע דשל הנגזל הוא ולא היה לו (לקנותו) [לבנותו], עכ"ל:

והבאר היטב (ס"ס, סק"ז) הבי"ד הסמ"ע וכתב עליו וז"ל: אמר הכותב ואני בעניי שותא דמר לא ידענא מה ענין טעם זה בעי הכא ובמחילת כבוד הרב הגדול דבריו בזה הם משוללים הבנה אם לא שנאמר דאשגרת לישראל בשגגה נתחלף לו בין תקנת השבים לתקנת השוק

וק"ל (והנה ראיתי בבאר היטב אשר לפני שהעתיק ולא הו"ל ליה לבנותו. ואנכי לא ידעתי מה תיקן (בה) וע"ל ריש סי' שס"ו, עכ"ל:

ובסמ"ע (ח"מ סימן שס"ו) הבי"ד הרשב"א ורבנו ירוחם, שלא עשו תקנת השבים בקרקעות רק במטלטלים, עיי"ש. ובט"ז (ח"מ סימן ש"ס על ס"א) כתב וז"ל: דברי הסמ"ע וסק"ו בזה אין להם ביאור. ונראה הטעם, דקרקע אינה נגזלת ובע"כ יבוא אח"כ לידי השבה דמצויים הן בעלי זרוע ליפול כמ"ש המחבר בסימן קי"א סעיף ג') [י"ג]. משו"ה לא עשו תקנה בזה, משא"כ בקורות שאפשר שיתקרב או שישרפו ולא יבואו לידי השבה, עכ"ל:

ועיין בפתחי תשובה (ח"מ סי' ש"ס סק"א) שהביא גם הוא דברי הסמ"ע והוסיף וז"ל: תקנת השבים בקרקע. עיין באר היטב וסק"ו מה שעמד על לשון הסמ"ע וסק"ו. ועיין בלבוש שכתב טעם אחר דלכך לא עשו תקנת השבים בקרקע, דטעמא מאי עשו תקנת השבים כדי שלא יעלים הגזלן שגזל ולא יעשה תשובה, ובקרקע לא שייך זה דאי אפשר להעלימה ע"ש. ועיין בתשובת המבי"ט ח"ג סי' קמ"ג שכתב דאם לא נעשה ההשגת גבול מדעתו רק שהבנאים הכניסו חצי אמה מקרקע חברו שלא מדעתו, אפשר שגם הגאונים ומקור דכתיב רבנו ירוחם המובא בליונים אות ז' יודו שעשו בו תקנת השבים ויפרע לבעל הקרקע מה ששוא החצי אמה, כי לא החמירו אלא מפני מה שעבר על לא תסיג גבול רעך ודברים י"ט י"ד, והכא לא עבר כיון שלא ידע, עכ"ל. ועיין במשנה למלך פ"ז מהלכות גניבה הלכה י"א שהביאו בקצה וכתב עליו, 'ואין נראים לי דבריו כלל' ע"ש. ועיין בתשובת רשמי שאלה וח"מ סוף סי' נ"ו שהביא דברי המשנה למלך הנ"ל על נידון דידיה וסבוב

שאלה: מי שגזל קרקע מחבירו ובנה עליה חדר או מרפסת, האם צריך להרוס את המבנה מחמת שבנאו באיסור, או נאמר שיתן שיווי הקרקע שגזל כמה שווה ולא צריך להרוס?! והספק הוא האם עשו תקנת השבים בקרקעות כמו במטלטלין או לא?!

תשובה: מקור דין זה בגמ' (גיטין נה.) וז"ל: מתני'. העיד רבי יוחנן בן גודגדא: על החרשת וכו' ועל המריש הגזול שבנאו בבירה - שיטול את דמיו, מפני תקנת השבים, ע"כ. (וכן הוא בגמ' ז"ק דף סו., וזכרף לה, וזמסכת עליות פ"ז מ"ט).

ופירש"י וז"ל: **מריש** - קורה. **בירה** - בית גדול. **מפני תקנת השבים** - שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה, ע"כ.

וכן פסק הרמב"ם (הל' גזילה ואכיזה פ"א ס"ה) וז"ל: כל הגזול חייב להחזיר הגזלה עצמה שנ' והשיב את הגזלה אשר גזל, ואם אבדה או נשתנית משלם דמיה, בין שהודה מפי עצמו בין שבאו עליו עדים שגזל הרי זה חייב לשלם הקרן בלבד, אפילו גזל קורה ובנה אותה בבירה הואיל ולא נשתנית דין תורה הוא שיהרוס את כל הבנין ויחזיר קורה לבעליה, אבל תקנו חכמים מפני תקנת השבים שיהיה נותן את דמיה ולא יפסיד הבנין, וכן כל כיוצא בזה. אפילו גזל קורה ועשה אותה בסוכת החג ובא בעל הקורה לתבוע בתוך ימי החג נותן לו את דמיה, אבל אחר החג הואיל ולא נשתנית ולא בנאה בטיט מחזיר את הקורה עצמה, עכ"ל.

וכתב המגיד משנה (ס"ס) וז"ל: כל הגזול חייב להחזיר וכו'. זה מבואר פ' הגזול עצים (דף ז"ל) ובהרבה מקומות: אפילו גזל קורה וכו'. משנה פ' הניזקין בגיטין (דף כ"ה) והובאה פ' הגזול (דף ז"ה): אפילו גזל קורה ועשאה וכו'. מימרא דרבינא פ' לולב הגזול. ומ"ש ולא בנאה בטיט לפי שאם בנאה בטיט אינו מחזיר אלא דמיה שהרי הוא כגזל קורה ובנאה וכן מפורש שם, ע"כ:

וכתב הטור (ח"מ סימן שצ"ו, ס"א) וז"ל: המסיג גבול רעהו והכניס מתחום רעהו לתוך תחומו אפילו מלוא אצבע אם בחזקה הרי זה גזלן ואם בסתר הרי הוא גנב ואם בא"י עובר בלאו דלא תסיג גבול רעך, עכ"ל: וכ"כ הרמב"ם (הל' גניבה פ"ז סי' י"א). וכתב הרב המגיד (ס"ס) וז"ל: המסיג גבול רעהו וכו'. זה מפורש בברייתא בסיפרי בפ' שופטים (פסקא פ"ו), ע"כ:

וכתב מרן בית יוסף (ח"מ סימן שצ"ו) וז"ל: כתב הרשב"א (שו"ת ח"ג סי' קפח) שאלת במסיג גבול ובנה כותל בחצר חברו והכניס הקרקע בתוך שלו כאמה ובנה על אותו כותל בית גדול שסמך עליו ועכשיו בא בעל החצר להרוס כל בנינו אם נדין בזה כדין מריש או לא. תשובה לא עשו תקנת השבים רק במטלטלין אבל בקרקע לא אמרו שימכור זה את שלו וישחית את נחלתו, עכ"ל:

והב"ח (ס"ס) הבי"ד הבי"ו והוסיף וז"ל: וכ"כ בית יוסף בסימן שע"א (ס"ט) בשם ספר מישורים. ועיין

נקודות אור | סיפורים של תיקון מיזות | אנשים שחזרו לכור מחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

הדירה שלי!
והסכימו שניהם
להציע טענות לפני רבי ניסים קרליץ.

אמר להם רבי ניסים: עפי' דין, אין על מה לדון שהרי המוכר לא התנה זאת בחוזה המכירה, ומכיון שזה דבר שכיח ומצוי, הרי שההפסד הוא של ראובן. שאל ראובן: ומה אעשה ולהיכן אלך? בירכו רבי ניסים בחום שימצא מקום במהרה, וכך הוי' בס"ד. ואולם חודש לאחר מכן קנה רבי ניסים דירה לבתו הצעירה, וכשהגיע הזמן לצאת מהדירה, טען המוכר, כטענת ראובן דלעיל, שאינו יכול לצאת עדיין, וכשהפצירו בו הרי חתם בחוזה שבתאריך זה הוא מפנה דירתו, ביקש להתדיין אצל רבי ניסים...

נכנסו לר' ניסים והוא שמע את טענותיהם, ואמר: "נו, לא קרה כלום, תשארו עוד קצת בדירה, בתי תוכל לגור בנתיים בשכירות". ואכן המשיך המוכר לגור חודש נוסף בדירה שכבר שייכת לבתו של רבי ניסים.

יום אחד פגש הלה את רבי ניסים ואמר לו: "אתם לא יודעים איזה ס"ד יש לכם. בחודש שנשארו בדירה התפוצץ הדוד-שמש ונגרם נזק גם לצנרת והיתה הוצאה גדולה, ובזכות היותו שלכם הכל נפל עלי, שהרי אני צריך לפנות את הדירה כשהיא במצב תקין..."

אמר לו רבי ניסים: "א"כ עלינו לשלם לך את כל ההוצאות, שכן בעצם הדירה כבר שלנו מהתאריך שנקבע לפינוי. אלא שרצינו להיות יהודים טובים והרשינו לך להמשיך לגור בדירה, אבל אתה נמצא שם בתור אורח ולכן פשוט שכל הנזקים עלינו..." (הלמות עמלים)

מרון הרב אלישיב החל כבר לומר את המזמורים של מוצאי שבת קודש, והאורח עדיין שקוע בתפילה, כשסיים, הרים הרב אלישיב את עיניו מהסידור, והתפלא לראות בחדר דמות לא מוכרת. בשלב זה הבינו המקורבים שלא יוכלו כבר למנוע אותו מלהציג את שאלותיו, והציגוהו בפני מרון. שקיבלו בסבר פנים יפות, וביקש לדעת מה ברצונו לשאול.

"היו לי הרבה שאלות, אבל אשאל רק אחת מהן." אמר האיש. "אנחנו רואים את כל הצרות הנוראות שיש בזמן האחרון, מחד, ומאיך גיסא - שומעים את ההצרות המפחידות המגיעות מאיראן בעניין האטום: אבל למרות הכל, האווירה כיום היא שהאדם מרגיש שיש לו הכל, ובפרט באמריקה, כך שהרצון והשאיפה לגאולה השלמה שקננו פעם בלבנו של כל יהודי, לא מפעמים כך כך כיום הזה, מה ניתן לעשות כדי לקרב את הגאולה?"

הרב הולצברג מספר שמרון זצ"ל שמע את השאלה בכובד ראש, והשיב: "יש לכוון היטב בשלושה-עשר העיקרים שאומרים אחרי תפילת שחרית!". (מתוך הגדה של פסח מחוקי חמד)

מעשה מופלא סופר על הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל: מעשה בראובן שמכר דירתו לשמעון. כשהגיע זמן הפינוי אמר המוכר שאינו יכול לפנות את הדירה לשמעון הקונה, שכן הדירה שקנה הוא עצמו עדיין לא הושלמה בנייתה ואין לו לאן ללכת... שמעון תמה על טענתו: הרי מהיום

המעשה נשלח אלי על ידי הרב אפרים הולצברג, מבאי ביתו הקרובים מרון הגרי"ש אלישיב זצ"ל. המעשה דלהלן ארע בסעודה שלישית בבית מרון הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ונכתחו בה לבד מהגרי"ש - גם בנו הגאון רבי בנימין אלישיב, כמה נכדים ונינים, והרב הולצברג, את הסעודה השלישית היה מרון מקיים לאחר השיעור הקבוע שלו בקרוואן.

והנה באותה שבת, לאחר שהרב אלישיב חזר מהשיעור לביתו, נשמעו דפיקות חזקות בדלת הקומה השניה של הבית (התברר ששכחו לנעול את הדלת בחצר, והאיש הדופק נכנס אל תוך הבית, והגיע עד הקומה שבה שכן מרון זצ"ל). אחד הנכדים יצא לבדוק מי הוא האיש, חזר והודיע שעומד שם רב אמריקאי המעוניין לשאול את מרון כמה שאלות. "הרב עייף מאוד, ואם נתיר לכל אחד להיכנס, יגיעו לכאן המוני יהודים", השיבו לו.

התשובה לא הניחה את דעתו של הדופק, והוא המשיך לדפוק על דלת הבית, באמרו שהוא מעוניין לשאול את מרון הגרי"ש בעיקר: "מה נוכל לעשות כדי לקרב את הגאולה." בעת הסעודה השלישית לא נתנה לו אפשרות להיכנס. מה עשה הרב ההוא? המתין עד לתפילת ערבית המתקיימת בבית מרון, אז, כידוע, מתירים להכנס אל הבית, כדי להשתתף בתפילה, הרב האמריקאי נכנס אף הוא להתפלל, אבל האריך מאוד בתפילת שמונה עשרה, וגם לאחר שכל הקהל כבר עזב, הוא עדיין התפלל.

המשך מעמוד 2 - סיפור לשבת

התהלים, תוך שהוא מוכן לשלם כל מחיר. ענה לו הרב הסותר כי אין הוא מוכן למכור ספר זה בכל סכום שיהיה, שהרי זו מתנה יקרה מהבן מזמורי התהלים. נרגע המלווה הגוי ופנה אל הרב הסוחר בבקשה לקנות ממנו את ספר

בית דין צדק ובית הוראה "זרע אמת" צדק צדק ור חזף הלך אור בית דין... (מנהגים לב)

בית הדין לענייני ממונות | אישות | צואות | ירושות | הסכמי גרושין | קידושין | סיוע בעריכת חוזים | שלום בית

בנשיאות ובראשות אב בית הדין בד"צ "זרע אמת", בד"צ "יורה דעה", וראש כולל הוראה ודיינות "אורות חיים ומשה" אשדוד

אב"ד מקודש הרה"ג יעקב נסים עטייה שליט"א

ובהרכב הדיינים המצויינים: מרא דאתרא רמב"ש א' הרה"ג יצחק שרבאני שליט"א

ראש כולל הוראה ודיינות "חוקיו ומשפטיו לישראל" הרה"ג יצחק ביטון שליט"א

הדיין המצויין רב שכונת מקור ברוך ירושלים הרה"ג אהרון ירחי שליט"א

שעות פעילות בית הדין: בכל יום שני או רביעי בין השעות 14:30 - 18:30

באחד מסניפי בית הדין: שפת אמת 5 בית שמש / שכונת הבוכרים ירושלים / האדמו"ר מבעלז 39 אשדוד

לשאלות בענייני בית הדין פתיחת תיקים וכו' בפלאפון 054-8416719 (טלפקס: 02-9990043)

העלון יוצא לאור להצלחת הגה"צ נשיא מוסדות אורות חיים ומשה

הרה"ג דוד חנניה פינטו שליט"א

ולע"נ מרת אימו הצדקת מודלן מוזל בת מוחה שמוחה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.